

Nr 24

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgiftsfri upplåtelse av kronoegendomen 3 mantal Arnö 1¹ (Biskops-Arnö) i Övergrans socken till stiftelsen för föreningen Nordens institut.

I en till riksdagen den 9 mars 1956 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 113, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, *dels* att kronoegendomen Arnö 1¹ (Biskops-Arnö) i Övergrans socken, Uppsala län, må utan avgäld till kronan överlåtas till stiftelsen för föreningen Nordens institut från den 14 mars 1957 så länge stiftelsen använder egendomen till upprätthållande av ett nordiskt bildningsinstitut, *dels ock* att ersättning till statens domäners fond för denna avgiftsfria upplåtelse får utgå från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.

Med anledning av en utav stiftelsen för föreningen Nordens institut i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 januari 1956 gjord framställning har domänstyrelsen i utlåtande däröver den 3 februari 1956 hemställt, att kronoegendomen f. d. överstebostället 3 mantal Arnö 1¹ (Biskops-Arnö) i Övergrans socken, Uppsala län, må för anordnande därstädes av ett nordiskt institut från och med den 14 mars 1957 upplåtas till stiftelsen i huvudsak i enlighet med villkoren i ett mellan styrelsen och stiftelsen upprättat förslag till upplåtelseavtal. Upplåtelsen, som huvudsakligen skulle omfatta egendomens jordbruksdel, avses vara avgäldsfri och bestå så länge egendomen användes för det angivna ändamålet. Med hänsyn till avgäldsfriheten hemställes, att statens domäners fond erhåller ersättning för upplåtelsen enligt vissa angivna grunder.

Rörande egendomens beskaffenhet m. m. inhämtas följande.

Egendomen är belägen 11 kilometer från Bålsta järnvägsstation och är med undantag av bland annat skogsmarken till den 14 mars 1958 utarrenderad till ryttmästaren Hugo Wehtjes dödsbo för en avgäld, som för arrendåret 1955/56 utgick med 10 992 kronor 35 öre. Arrendegården omfattar cirka 78 hektar tomt och åker samt 53 hektar äng och betesmark. Till egendomen hör bland annat cirka 110 hektar avrösningsjord och vattenområden i Mälaren. Läget är naturskönt. Egendomen har ett betydande kulturhistoriskt värde. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1935

skall huvudbyggnaden med flygel och medeltidshuset (den s. k. Klosterkyrkan) m. m. betraktas som byggnadsminnesmärken.

Taxeringsvärdet är 265 500 kronor, varav 195 900 kronor jordbruksvärde och 69 700 kronor skogsvärde.

Av stiftelsens skrivelse framgår, att tyngdpunkten i den planerade verksamheten vid institutet avses bli en vinterkurs i anknnytning till folkhögskolestadgans föreskrifter. Denna kurs liksom övrig planerad verksamhet överensstämmer enligt stiftelsens mening nära med de synpunkter, som framlagts av 1943 års statliga utredning om upprättande av ett nordiskt institut.

Stiftelsens skrivelse innehåller i övrigt bland annat följande.

Ända sedan 1930-talet har man inom föreningen Norden dryftat planer på ett s. k. nordiskt institut, vilket skulle bli centralpunkt för studiet av nordiska förhållanden och frågor rörande det nordiska samarbetet. Vid institutet skulle framför allt nordisk kursverksamhet förekomma.

Efter ingående undersökningar av en rad tänkbara platser i Stockholms-trakten, där institutet enligt stiftelsens uppfattning bäst skulle kunna fungera, fick stiftelsen på sommaren 1955 anvisning om att kronoegendomen Biskops-Ärnö kunde tänkas vara lämplig för institutet. På grund av den tidigare arrendatorns fränfalle skulle stiftelsen kunna få tillträda egendomen år 1956. En närmare undersökning visade, att egendomen efter viss om- och tillbyggnad väl kunde tillgodose stiftelsens behov och att långt mindre kostnadskrävande förändringar krävdes än på vissa andra håll. Den 30 december 1955 slöt stiftelsen preliminärt avtal med dödsboet om övertagande av arrendet från och med den 14 mars 1956. För stiftelsen innebär upprättandet av institutet att den ikläder sig ett betydande ekonomiskt ansvar. Stiftelsen förfogar f. n. över cirka 530 000 kronor. Dessa medel jämte det bidrag av lotterimedel å 350 000 kronor, varom ansökan gjorts, torde nätt och jämnt täcka de utgifter, som är förknippade med övertagandet av egendomen och dess iordningställande för ändamålet. Jämte utlösandet av de nuvarande arrendeinnehavarna gäller dessa viss nödvändig ombyggnad samt uppförandet av ett elevhem för omkring trettio personer, vilket tillsammans med redan existerande förläggingsmöjligheter skulle motsvara det beräknade utrymmesbehovet, vartill kommer institutsbyggnadens inredning. Bortsett från ifrågakommande statsbidrag enligt gängse normer för folkhögskolor, vilket stiftelsen hoppas få åtnjuta, måste driften därför göras i stort sett självbärande. Det framstår därför som högligen önskvärt, att de årliga utgifterna för kronoegendomens nyttjande blir så låga som möjligt. Någon egentlig driftsfond förfogar stiftelsen för närvarande icke över.

Enligt det förslagsavtal som träffats angående den fortsatta upplåtelsen avses i upplåtelsen icke ingå *dels* en tomt om cirka 1 200 kvadratmeter vid Färjestaden för uppförande av en bostadsbyggnad för Uppsala revirs räkning, *dels* fiskarlägenheten Skegarn, *dels* egendomens skogsmark, dock att viss skogsmark, som är avsedd till bete skall ingå i upplåtelsen, *dels ock* all rätt till jakt.

Domänstyrelsen har beträffande upplåtelsen anfört bland annat följande.

Styrelsen har vid avtalets upprättande förutsatt, att egendomen med hänsyn till de ur allmänna synpunkter synnerligen betydelsefulla ändamål för vilka egendomen avses skola disponeras bör upplåtas utan avgäld till kronan. Enär egendomen vid en upplåtelse av detta slag alltjämt kommer att vara bokförd å statens domäners fond, bör i sådant fall denna fond i enlighet med de i proposition nr 158/1939 angivna redovisningsprinciperna tillgodoföras ersättning genom ett under vederbörande huvudtitel anvisat ersättningsanslag. Egendomens jordbruksdel är å fonden bokförd till ett värde av 90 000 kronor. Ersättningen utgår enligt nu gällande grunder med 4 procent å bokförda värdet och skulle således nu utgöra 3 600 kronor per år.

Enär egendomens huvudbyggnad och rättarbostad vid en upplåtelse till stiftelsen kommer att tagas i anspråk för institutets verksamhet, måste ny manbyggnad och en arbetarbostad uppföras. Härjämte erfordras viss komplettering av inredningen i ladugården, som även skulle förses med mjölkrum. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten har beräknats uppgå till omkring 125 000 kronor. Domänstyrelsen skulle åtaga sig att låta utföra nämnda arbeten mot att stiftelsen erlägger ränta efter 5 procent per år å byggnadskostnaderna från det respektive arbete avsynats och godkänts. Härom avses särskilt avtal skola träffas mellan styrelsen och stiftelsen.

Riksräkenskapsverket har biträtt domänstyrelsens mening om den ersättning som bör tillgodoföras domänfonden.

Föredragande departementschefen, statsrådet Persson, har anfört följande.

»Upprättandet av ett nordiskt bildningsinstitut av folkhögskolekaraktär, sådant som i förevarande ärende avses, har länge varit ett önskemål i vida kretsar. För egen del instämmer jag helt i dessa önsksningar. Den för institutet särskilt bildade stiftelsen har arbetat på olika fronter för att möjliggöra institutets tillkomst. En av förutsättningarna för ett institut har varit att erhålla en lämplig egendom för institutet. Denna förutsättning synes nu kunna bli uppfylld. Kronoegendomen Biskops-Arnö har befunnits lämplig. Den kan också bli frigjord för övertagande av stiftelsen inom en relativt kort tidsperiod. Domänstyrelsen har förordat, att egendomen i fråga får upplåtas till stiftelsen från den 14 mars 1957, att upplåtelsen får gälla så länge stiftelsen använder egendomen för det nu avsedda ändamålet samt att stiftelsen icke skall vara skyldig att erlägga någon avgäld till kronan för upplåtelsen. Jag tillstyrker till alla delar dessa styrelsens förslag. Det torde få ankomma på domänstyrelsen att träffa vederbörligt avtal om upplåtelsen med stiftelsen samt bestämma de villkor, som därvid bör stipuleras rörande bland annat egendomens skötsel.

Domänstyrelsen har också påpekat, att vid en avgiftsfri upplåtelse ersättning enligt vissa grunder bör utgå till statens domäners fond från ett riks-

statsanslag. Jag har ingen erinran mot de av domänstyrelsen föreslagna grunderna. Med hänsyn till att det blivande institutet närmast avses få karaktären av en folkhögskola, synes skäligt att nämnda ersättning får utgå från det på riksstatens driftbudget under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark (1955/56: VIII N 5).»

Utskottet. Förevarande framställning, innebärande att huvudsakligen jordbruksdelen av kronoegendomen Biskops-Arnö skall utan avgäld upplåtas för anordnande därstädes av ett nordiskt bildningsinstitut, föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet, som ej heller haft något att erinra mot vad i övrigt föreslagits i propositionen, hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva,

1) att huvudsakligen jordbruksdelen av kronoegendomen Arnö 1¹ (Biskops-Arnö) i Övergrans socken, Uppsala län, må utan avgäld till kronan upplåtas till stiftelsen för föreningen Nordens institut från den 14 mars 1957, så länge stiftelsen använder egendomen till upprätthållande av ett nordiskt bildningsinstitut;

2) att ersättning till statens domäners fond för denna avgiftsfria upplåtelse får utgå i enlighet med vad i propositionen förordats.

Stockholm den 19 april 1956

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Lage Svedberg, Nord, Bertil Andersson, Hansson,* Eskilsson, Bror Nilsson, Mossberger och Kristiansson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Johnsson i Kastanjegården, Jacobson i Vilhelmina, Antby, Jonsson i Strömsund,* fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Svensson i Ljungskile,* Lindström* Eliasson* och Adolfsson*.

* Ej närvarande vid justeringen.